WIKIPEDIA

Kikongo

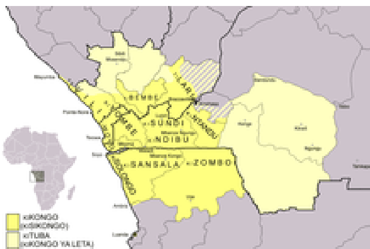
Kikongo o **kongo** ye la llingua bantú falada polos pobladores de los montes tropicales de la República Democrática del Congu, República del Congu y Angola.

Kikongo
'Kikongo'

Faláu en	 Angola República Democrática d'El Congu El Congu Gabón (Mayumba).
Zona	África central
Falantes	10 millones
Familia	Níxer-congu Atlánticu-Congu Volta-Congu Benué-Congu Bantoide Bantoide meridional Bantú Central H Llingües kongo **Kikongo**
Alfabetu	Llatín
	Estatus oficial
Oficial en	Angola (como llingua nacional) República Democrática del Congu (como llingua nacional) República del Congu (dialeutu kituba, como llingua rexonal)
Reguláu por	*Nun ta reguláu*
	Códigos
ISO 639-1	kg
ISO 639-2	kon
ISO 639-3	kon (http://www.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=kon)

Conteníu

Historia recién

Estensión del kikongo.

El kikongo foi la primera llingua bantú en ser escrita en alfabetu llatín y en tener un diccionariu. Un catecismu foi producíu en 1557 so l'autoridá de Diogo Gomes, un xesuita nacíu nel Reinu del Congu de padres portugueses. En 1624, Mateus Cardoso, otru xesuita portugués editó y publicó una traducción kikongo del catecismu portugués de Marcos Jorge.[1] El diccionariu foi publicáu *ca*. 1648 por Manuel Robredo, un obispu secular. Un capuchín italianu de Nuoro,[2] Bonaventura da Sardegna, foi'l primeru n'escribir una gramática kikongo escontra 1645. Hiacinto Brusciotto de Vetralla escribió tamién una obra sobre la gramática kikongo en 1659, *Regulae quaedam pro difficillimi congensium idiomatis faciliori captu ad grammaticae normam redactae*, Romae: Typis S. Congreg. de Propaganda Fide. Diccionarios adicionales fueron creaos por misioneros franceses nel reinu de Loango na década de 1780, y un llistáu foi publicáu por Bernardo da Canecattim en 1805.

Foi utilizada como llingua franca nos sieglos XVIII y XIX en bona parte d'África occidental, específicamente onde los europeos secuestraben a los esclavos pa llevalos a América.

Los misioneros bautistes que llegaron al Congu en 1879 desenvolvieron una ortografía moderna pal idioma. W. Holman Bentley publicó n'inglés el so *Dictionary and Grammar of the Kongo Language* en 1887, cola asistencia de João Lemvo.[3] Holman Bentley publicó tamién una Biblia en kikongo en 1905.

Una traducción del Nuevu Testamentu nel dialeutu kituba foi publicada en 2005.[4]

Usu

Por cuenta de el so usu como llingua franca, la llingua kikongo inda sobrevive nun grau llindáu nel Caribe, y ye una de les fontes de quien falen la llingua gullah. La mayoría de los sos falantes vive n'África.

Hai siete millones de falantes nativos de kikongo, y dos millones que la usen como segunda llingua. Ye tamién la base pa dellos dialeutos pa usos comerciales y d'intercambiu interétnico. N'Angola la Llei de Prensa de 2006 contempla la promoción de les llingües nacionales (*línguas nacionais*), que nun se numberen[5] pero que fueron especificaes na Constitución de 2010; acordies con la mesma, el kikongo ye una de les llingües nacionales del país. Dende 2006 el kituba (llingua creole basada nel kikongo) tien el estatus oficial y llegal de *llingua nacional* na República Democrática del Congu, según la constitución de dichu país, sol nome de kikongo yá leta, xuntu al francés, el lingala, el suaḥili y el tshiluba. Esti mesmu dialeutu, sol nome de kituba ta tamién reconocíu como llingua rexonal na República del Congu.

Dialeutos

Les principales formes dialeutales del kikongo son: kimañanga, kintandu, kiyaka, kizombo, kiyombe, kisuku, kilaadi, kibuembe, kifioti y kinzamba.

AVE MARIA, UAFULUKUA
YE NSAMBU, O
MFUMU SE UNA IAKU.
O NGE VANA VEN'AKENTO
NKUA NSAMBU
YO MALAU YE MBONGO A
VUMU KIAKU YEZU.
E SANTA MARIA,
NGU ANDI A NZAMBI,
INTUVINGIL'OIETO
ASUMUKI, OUAU YE MUNA
UTANGU'A
LUFUA LUETO. AMEN.

Oración cristiana en kikongo.

Descripción llingüística

Morfoloxía

En comparanza d'otres llingües bantús, incluyíos los demás dialeutos kikongo, el **Kikongo yá Leta** tien unes regles morfolóxiques bien sencielles. A diferencia d'otres llingües, nun tien prefixos nominales nin verbales nin esiste la concordanza ente los sustantivos y les pallabres que dependen d'ellos (pronomes, axetivos o verbos).[6]

Ver tamién

- Mandombe

Referencies

1. François Bontinck and D. Ndembi Nsasi, *-y catéchisme kikongo de 1624. Reeédtion critique* (Brussels, 1978)
2. de la Vega de Espinareda, fr. Mariano (1910). *Estadística xeneral de los flaires menores capuchinos de la provincia de Castiella, 1609-1909*, n. 241.
3. «Dictionary and Grammar of the Kongo Language, as Spoken at San Salvador, the Ancient Capital of the Old Kongo Empire, West Africa: Preface (http://www.wdl.org/en/item/2533/)». *World Dixital Library*. Consultáu'l 23 de mayu de 2013.
4. Kituba (http://www.ethnologue.com/language/mkw)*Ethnologu*
5. http://www.tlfq.ulaval.ca/axl/afrique/Angola-lois_div.htm#Loi_sur_-y_syst%C3%A8me_d%C3%A9ducation_%282001%2
6. África, Ikuska Llibros, S.L. [1] (http://www.ikuska.com/Africa/Paises/angola/index.htm)

Enllaces esternos

- Consulta la edición de Wikipedia **en kikongo**.
- Wikimedia Commons (https://commons.wikimedia.org/wiki/?uselang=ast) acueye conteníu multimedia sobre ***Kikongo***.

Control d'autoridaes	**Proyeutos Wikimedia** · Datos: Q33702 · Multimedia: Kikongo (https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Kikongo) **Identificadores** · BNF: 11954036v (https://catalogue.bnf.fr/ark:/12148/cb11954036v) (data) (http://data.bnf.fr/ark:/12148/cb11954036v) · LCCN: sh85072898 (https://id.loc.gov/authorities/sh85072898) · SUDOC: 027516946 (https://www.idref.fr/027516946) · AAT: 300388596 (https://www.getty.edu/vow/AATFullDisplay?find=&logic=AND&note=&subjectid=300388596) · **Diccionarios y enciclopedies** · Britannica: url (https://www.britannica.com/topic/Kongo-language)

Sacáu de «https://ast.wikipedia.org/w/index.php?title=Kikongo&oldid=2983788»